

Izhaja vsak delavnik popoldne

NOVIČAS

Uredništvo in upravitelstvo v Kopitarjevi ulici št. 6 — Telefon uredništvo št. 50 — Telefon upravitelstva št. 328

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 240—
za pol leta K 120—

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 60—
za en mesec K 20—

V upravi stane mesečno K 18.—

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Posamezna številka stane K 1-40

Socializem na razpotju.

Dežela revolucionarnega socializma je Italija, dočim je Nemčija dežela znanstvenega socializma. Italijanska socialdemokracija je bila doslej nositeljica najbolj radikalnih gesel, ki jih je pa vedno pozabila uresničiti prav tedaj, ko se je prilika za to baš ponujala. Med italijanskimi socialisti je najmočnejša tista komunistična struja, ki proglašuje Moskvo za svoj ideal, ki pa je v brezdelju čakala, ko bi bila ta svoj cilj čisto lahko dosegla, dokler ni bilo prepozno. Med kolebanjem socialistične radikalne skupine, ki je tedaj imela za seboj ogromno večino socialističnega delavstva, se je pojavil od strani buržoazije fašizem kot orodje vlade in buržoasko-nacionalističnih strank. Fašizem je zapletel socialistične organizacije v hude in krvave boje. Na drugi strani pa je Ljenu kot predstavnik komunizma začel drugo zmernejšo taktiko v Rusiji. S tem je desničarska, zmerna, reformistična skupina, ki je bila doslej v veliki manjšini, veliko pridobila.

Njen voditelj Filip Turati je te dni objavil v svoji reviji »Critica Sociale« važen proglas na vso socialistično stranko. V tem članku posebno ostro obsoja poveljevanje tretje moskovske internacionale, ki jo nazivlje »bajko«. Na koncu pa veleva, da se morajo socialisti otrestiti sedanje opozicijske taktike ter sodelovati s strankami na gospodarski obnovitvi. Pravi: »Italijsko uboštvo je umetno, Italija je uboga, ker v njej socializem še ne pozna vseh svojih dolžnosti. In ravno pojav brezposelnosti, ki še vedno raste in je v Italiji občutnejši nego v drugih deželah, bi moral biti vzpodbuda socialistične stranke, da se odloči za dejansko politiko. Dosedaj je stremela politika v tem vprašanju le za tem, da preskrbi brezposelnim podporo, ki je varljiva. Preuredba Italije, razrešitev gospodarskih in kulturnih vprašanj je v rokah italijanske socialistične stranke.« K sklepu pozivlje vnovič na pot sodelovanja v parlamentu in proti opozicijski politiki. Ta Turatijev proglas je značilen. Ker se bo v kratkem vršil nov strankin kongres, je pričakovati raditega boja med obema skupinama. Dejstvo je, da Turatijev vpliv raste.

Malo prej, predno se je začel ta proces v Italiji, je tudi nemška socialdemokracija šla na desno in je v Görtlitzu iz svojega radikalnega programa napravila neko zmes med stališčem meščanskih strank in med stališčem krščanskega socializma. Proglašala je načelo vzajemnosti stanov, medtem ko krščanski socializem povdarja vzajemnost delovnih in koristnih stanov. O marksizmu v tem programu ni več govora. V praksi ga že itak prej ni bilo več. Če voditelj socialističnega gibanja Severing v Nemčiji proglašuje velekapitalista Stinnesa za najbolj zmožnega voditelja nemške gospodarske politike, potem o marksizmu res ne more več biti govora. In zato je umljivo, da je na ta način morala izginiti vera v osvoboditev delavstva izpod kapitalističnega jarma in da je kapitalizem danes močnejši ko je bil kedaj prej.

In prav zadnje dni je Socialistična Partija Jugoslavije (dosedanja socialdemokracija) s svojim programom dokazala, da ne vsebuje v sebi nič več značilnih potez prave socialistične stranke in da se vrača nazaj k svojemu viru — liberalno-kapitalističnemu pojmovanju.

Ti prekretni ne bodo ostali brez posledic. Nastale bodo nove struje, ki bodo radikalne toliko časa, dokler se politično ne uveljavijo, da potem načelno propadejo. Vzrok pa je ta, ker vsa stavba sloni na temeljih sebičnosti, ker negira moralno plat socialnega gibanja. In zato je stalna preureditev sodobnih razmer, zgradba novega reda omogočena le po večnih načelih krščanstva, za čemur stremi krščanski socializem. V tej razkosenosti čaka krščanskih ljudi velika naloga. Načela krščanstva uveljavljati v besedi in dejanju, v teoriji in praksi — drugo je še važnejše od prvega — to bodi naša naloga.

Socializem na razpotju nas uči, da bomo dosledni do zadnjih posledic!

Obsodba vladne politike.

Seja skupščine.

Belgrad, 16. januarja. Na današnji seji narodne skupščine je predsednik dr. Ribar poročal o zaroki kralja Aleksandra in sporočil skupščini njegovo zahvalo za čestitke.

Potem se je predsednik spomnil smrti poslanca Franca Piška in rekel o njem: »Pokojujnik je bil eden izmed tistih poslancev, ki je vestno in točno vršil svoje dolžnosti in ki je užival med svojimi sodržavljani, kmeti in volilci nerazdeljeno zaupanje. Poslancu Francu Pišku slava!«

Nato se je otvorila razprava o vladni deklaraciji. Prvi govornik je bil republikanec Gjonović, ki je ostro kritiziral vladno zunanjo in notranjo politiko. Naglašal je, da moremo iskati svoje moči edinole v po-

litiki slovske vzajemnosti in zahteval, da se iščejo poti za sporazum z Bolgarijo. Spomnil se je neodrešenih bratov pod italijansko oblastjo in zahteval, da jim nudi država vso svojo zaščito. Za ureditev notranjih razmer je edino sredstvo: volitve.

Drugi govornik je bil Joca Jovanović, ki je istotako bičal ozkosrčno centralistično politiko vlade, ki onemogočuje sporazum s Hrvati. Izjavil je, da naj iniciativo za ta sporazum prevzame kralj Aleksander, kakor je angleški kralj osebno nastopil za sporazum z Irsko. Označil je rapalsko pogodbo kot velik neuspeh, ker je velik del sorojakov prišel v italijansko suženjstvo. Za izhod iz notranjih zmed tudi on zahteva volitve.

Oproščena komunistična poslanca.

Belgrad, 17. januarja. (Izv.) Včeraj dopoldne ob 9. uri se je nadaljevala ob veliki udeležbi poslušalcev razprava proti komunističnim poslanecema Triši Kaceleroviću in Kostu Novakoviću ter trgovcu Milanu Pupiću. Zaslišan je bil posl. Kacelerović, ki so mu na podlagi več pisem, ki jih je pisal Novakoviću, hoteli dokazati protidržavno postopanje. Kacelerović je vsebino pisma raztolmačil in dokazoval, da je pojmovanje sodišča popolnoma napačno. Priče, ki naj bi dokazale in podprle obtožnico, niso mogle izpovedati ničesar bistvenega. Po sijajnih govorih zagovornikov, ki so v

svojih zagovorih odločno nastopili proti metodam, ki se jih je v danem slučaju posluževala policija in po kratkem utemeljevanju obtožnice po državnem pravdniku, so sodniki odšli k posvetovanju. Po precej dolgem posvetovanju so se sodniki vrnili v dvorano in razglasili o p r o s t i l n o s o d b o. Sodišče se na podlagi dokazilnega materiala in na podlagi izpovedi prič ni moglo prepričati o krivdi obtožencev in je zato moralo izreči oprostilno razsodbo. Občinstvo je sprejelo sodbo z odobravanjem.

Vlada se posvetuje.

Belgrad, 16. jan. Ministrski svet je na današnji svoji seji posvetil glavno pozornost delu v parlamentu, v katerem je na dnevnem redu razprava o vladni deklaraciji. Po vladni deklaraciji ima takoj priti v razpravo zakon o poslovniku, čegar redakcija ima sedaj izvršiti posebni odbor. Ministrski svet smatra kot nujno sprejetje dvanajstine za mesec marec ter odobritev trgovinske pogodbe z Nemčijo. Ko bo vse to izvršeno in bo tudi sprejet zakon o poslovniku, se zdi, da bo narodna skupščina odgodena za nekoliko časa, ker je potrebno, da pregleda zakonodajni odbor zakone, ki jih je treba čimprej predložiti plenumu, in sicer zakone o ministrski odgovornosti, o državnem svetu in o glavni kontroli. Čas med odgoditvijo dela plenu-

ma skupščine imel bi izkoristiti tudi finančni odbor, da bi bil čimprej gotov z razpravo o proračunu za leto 1922. Glede šibeniškega incidenta, ki še ni likvidiran, se je ministrski svet posvetoval o načinu, po katerem bi se izognili v bodoče vsakim podobnim dogodkom. V tej smeri je treba doseči z Italijo sporazum, po katerem bi mornarji italijanskih vojnih ladij ne imeli pravice, izkrcati se na našo obalo, in bi tudi italijanske vojne ladje ne imele pravice, pluti po našem morju. Predmet razprave je bila tudi vznemirjajoča vest o prihodu bivše cesarice Zite v Švico. Ministrski svet je sprejel nadalje na znanje proklamacijo, ki jo je naslovil kralj povodom svoje zaroke s princezino Marijo na narod. Ta proklamacija bo sporočena narodni skupščini ter objavljena v Službenih Novinah.

Odprto pismo ministru policije.

Gospod minister! Že večkrat so razni slovenski kakor hrvatski listi poročali, kako policija izrablja v korist raznih kapitalističnih podjetij uredbo o redu in radu. Mnogo so pisali tudi razni listi o aferi v Karlovcu, ki precej prednjači pred drugimi in sami naredbi v zaščito države bije v obraz.

Dne 11. avgusta bi imela biti izročena od delavcev sestavljena ter od okrožja Jugoslovanske Strokovne Zveze v Zagrebu podpisana spomenica ravnateljstvu I. hrvatskega mlina na čigri v Karlovcu. A ravnatelj zaznavši, kaj se ima zgoditi, obvesti tamkajšnjo policijo, da se med njegovim delavstvom širi komunizem. Policija je nato nastopila proti meni kakor proti komunistom in to kljub temu, da jaz kot zaupnik JSZ nisem bil nikdar komunist, ampak že iz leta 1914 član JSZ. Gospod policijski nadzornik Graovac se je izjavil: »Vi niste nič bolji kot komunisti.« Gospod minister! JSZ je že obstojala za dobo Avstrije, ko še komunizma poznali nismo, in bo obstojala, ko komunizma ne bo več. Gospod minister, bodite uverjeni, da z bajoneti, puškami in topovi se ne rešuje socialno vprašanje in se ne spravljajo obrati v pogon, pa tudi polje se z nji ne obdeluje.

Gospod minister, ako mislite, da smo vsi delavci prevratni elementi, potem le dajte pri vsakem drevesu napraviti vešala, da nas prej ugonobite. Mi delavci protikomunistične misli pač ne priznamo boljše vize ne od spodaj in tudi ne od zgoraj. Ako gospod minister apelira na red v državi, je v interesu le-te, da policija afero, ki jo je povzročila dne 11. avgusta m. l. nemudoma poravnava in zaplenjeni protikomunistični arhiv takoj vrne na svoje mesto.

V Ločah pri Poljčanah, 16. jan. 1922.

Franc Hojnik, mlin, pom.

Nemčija povabljena v Genovo.

Berlin, 16. jan. Nemška delegacija se je z dr. Rathenauom sinoči vrnila v Berlin. Dr. Rathenau je šel takoj k državnemu kancelarju dr. Wirthu, potem pa skupno s tem k državnemu predsedniku. Obema je natančno poročal o dogodkih v Cannesu in o uspehih konference. Razgovor je trajal do 11. ponoči. Danes dopoldne so ministri, ki so pristojni v stvareh reparacijskega problema, nadaljevali posvetovanje. Pri teh razpravah je šlo posebno za vprašanje glede sestave reformnega in garancijskega načrta, ki se zahteva od nemške vlade tekem 14 dni.

Berlin, 16. jan. Italijanski poslanik je nocoj izročil državnemu kancelarju povabilo za nemško vlado na gospodarsko konferenco, ki bo dne 8. marca v Genovi. Povabilu je bilo priloženo besedilo sklepa, ki ga je konferenca v Cannesu sprejela dne 6. januarja. Med državami, ki se v sklepu izrečno vabijo na konferenco, se razen

Bratova tajnost.

7

Povest iz irske zgodovine. Prevel M. R.

(Dalje.)

Postavil je svetilko na tla in odmotal sedlo raz konja, ki je bil čez in čez poten, in ko je stopil nazaj k luči, je presenečen opazil krvave lise po rokah.

»Usmiljeni Bog,« je zamrmral.

Urno je stopil nazaj h konju, ga preiskoval, a ni našel nobene rane. Ves se je tresel, krčevito sklenil okrvavljene roke in jeknil: »Hudodelstvo! Dunstan je umorjen! Uboga, uboga mati!«

Vendar še naj ne zve najstrašnejšega. V koritu si je umil roke, vzel svetilko, zbravši vse moči je stopil v hišo.

»Oh, govori, kje je Dunstan?« je viknila mati Ana vsa prestrašena.

»Trilby je prišel sam nazaj,« je odgovoril sin s težkim glasom, »in zdi se mi, da je Dunstana zadela kakšna nesreča, ker so uzde strgane. Moli, mama, da ti da Bog moč prenesti to bol in pričakuj me, da se vrnem. Melampeja vzamem seboj in grem iskat Dunstana.«

»Mrtev je, mrtev je!« se je izvilo iz prs obupne matere. »Moj dobri, ljubi Dun-

stan je mrtev! Pes je vedel!«

Župnik jo je poljubil na čelo in zbežal ven, poklical psa in oba sta urnih korakov sledila pot, koder je prišel Trilby, pot, ki pelje do hiše Dunstanove neveste. Gledal je na vse strani, za vsakim grmom, preiskoval jarek ob levi in desni, vendar ni našel o Dunstanu nobenega sledu. Pes je vohal po tleh in se s povešeno glavo drvil naprej. Dospela sta do Meggynega doma. Vrata so bila zapahnjena, notri vse tiho. Župnik je pri oknu prisluškoval, toda nič se ni zganilo. Vse tiho, mirno, pokojno. Dalje, dalje!

Oblaki so se raztrgali, lepo je svetila luna na samotno pot po polju. Naenkrat je zapustil Melampe cesto, preskočil živo mejo in že v naslednjem trenutku se je čulo, kako je divje zatulil. Duhovnik se je stresel in noga mu je zastala. Kaj je le našel pes?

Hitro se prerine skozi ograjo gabrovega grmovja. A tu se mu nudi prizor, katelega ne more pozabiti nikdar več.

Od mesečine osvetljen je ležal Dunstan na njivi, na čelu mu je zevala globoka rana, obraz ves krvav. Roke so bile krčevito sklenjene in na obleki se mu je poznalo, da se je moral boriti na življenje in

smrt, kajti bila je raztrgana.

Nemo je stal župnik pred svojim bratom, nato pokleknil in nastavlil uho na Dunstanove prsi. Toda zastoj je poslušal, zastoj čakal utripa bratovega srca! Dunstan je bil mrtev! Umorjen. Kdo bi bil mogel storiti tako strašno hudodelstvo, kdo tega prisrčno dobrega človeka, to utelešeno dobroto in milobo, ki ni poznal sovraštva, iztrgati mlademu življenju? Zastoj je napejal možgane, zastoj si poklical v spomin zadnje dni in tedne, da bi zadel ob kaj, kar bi mu vzbudilo sum na morilca; ničesar ni našel. Tiho in mirno je živel, tiho in mirno, kakor vedno.

Kako veselo je pozdravil še pred nekaj urami iz sedla, ko je zapuščal dvorišče in sedaj leži tukaj, z razklano glavo, mrlič! Kako se je pač mogel veseliti, da nazaj grede pozdravi svojo nevesto in ji pokaže prstane, ki jih je hotel kupiti v mestu, in smrt, taka grozna smrt ga je že čakala med poljo, ga napadla, še predno je zagledal — njo!

Je-li to delo kakega roparja?

To vprašanje je prešinilo župnikovo glavo, pa kmalu se je prepričal, da Dunstan ni bil oropan, da mu ne manjka ne ura ne denar. Kaj je le gnalo morilca do

tako groznega dejanja? Ni si vedel odgovoriti. Na vsak način je bil kak skrivnen sovražnik, ki je brata čakal in ga zavratno napadel, a kdo je ta?

Pater Fitz-Roy je vstal in gledal, kje da je. Vrnil se je nazaj na cesto in tu zagledal lužo krvi. Dunstan je bil torej na cesti ubit in vržen čez mejo. Premišljuje. Sodnija si bo gotovo ogledala kraj umora, da bi pustil brata tako dolgo ležati, za kaj takega se ni mogel odločiti. Na svojih plečih hoče nesti žalostno butaro domov, domov v hišo očetovo, domov k materi.

Mati!

Misel na njo mu je kot neizmerna teža padla na srce. Pa nesreča se je zgodila, nositi jo mora, kakor je pač strašno bilo to naključje.

Vzdignil je truplo in ga objel s svojimi močnimi rokami.

Kako strašna teža!

Pes je pazljivo gledal na gospoda.

»Lezi, Melampe,« je zapovedal župnik, »ti moraš ostati tukaj na straži!«

Žival, kakor da bi povelje razumela, se je vlegla ob meji v travo in župnik je še dolgo časa, ko je že korakal nesoč mrtvega brata, proti vasi, slišal cvilenje

